

Támogatóink

2009-ben az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság – EMT – tevékenységét és működését az alábbi közalapítványok, intézmények, cégek és magánszemélyek támogatták:

- *Szülőföld Alap, Budapest* – EMT működési és eszközfejlesztési költségeinek támogatása, felnőttképzés, valamint kulturális és írott értékeink digitalizálása;
- *RMDSZ* – EMT működési, intézményfenntartási költségeinek támogatása;
- *Oktatási Minisztérium és Balassi Bálint Intézet, Budapest* – középiskolai számítástechnika, kémia, fizika tantárgyversenyek, valamint szaktáborok szervezése;
- *Hargita Megye Tanácsa* – a csiksomlyói XIII. Nemzetközi Építéstudományi Konferencia támogatása;
- *Eurotrans Alapítvány, Kolozsvár* – FIRKA megjelentetése, tantárgyversenyek, szakmai gyakorlat támogatása;
- *Communitas Alapítvány, Kolozsvár* – FIRKA, Műszaki Szemle megjelentetése;
- *fib Magyar Tagozata* – EMT tevékenységének támogatása;
- *Magyar Kémikusok Egyesülete, Kajtár Márton Alapítvány, Budapest* – Vegyészkonferencián kiosztott díjak támogatói;
- *KAB Kolozsvár* – tudományos konferenciák támogatása;
- *Kolozsvári Városi Tanács* – II. Tudománytörténeti Konferencia szervezése;
- *Marosvásárhelyi Polgármesteri Hivatala* – tudományos konferenciák támogatása;
- *TRAZMAR Rt., Csikszereda; ÉMI-TÜV SÜD Kft., Budapest; PLAN 31 RO Kft., Kolozsvár* – ÉPKO konferencia támogatása
- *SYNTAX Kft., Nagykároly; GEOTOP Kft., Székelyudvarhely; MASTER CAD Kft., Nagyvárad; TOPO SERVICE Kft., Csikszereda; GISSYTEM Kft., Szatmárnémeti; Suba István, Nagyvárad; Szabó András, Szatmárnémeti* – Földmérő Találkozó támogatása;
- *Codespring Kft., Evoline Kft., Kolozsvár; Sapientia EMTE, Marosvásárhely; KOMP-PRESS Kiadó, Dr. Bege Antal* – Nemes Tihamér Számítástechnikai Verseny erdélyi döntőjének támogatása;
- *KOMP-PRESS Kiadó, Kolozsvár; Csiki Gergely Iskolaszport, Arad* – fizika és kémiaversenyek erdélyi döntőjének támogatása.

20 ÉVES AZ EMT

Az 1989-es változások új helyzetet teremtettek Romániában. Ami azelőtt elképzelhetetlen volt, az már valósággá válhatott, elkezdődött a civil szféra megalakulása. 1990-ben néhány műszaki értelmiségi úgy gondolta, jó volna, ha a mérnöktársadalomnak is lenne egy szervezete, és így megalakították az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaságot (röviden EMT). Megalakult egy műszaki társaság, a mérnökök és a reál tudományokkal foglalkozó értelmiség tudományos civil szervezete. Mint minden indulásnál, az EMT-nek is a kezdet nehézségeivel kellett megküzdenie. Meg kellett tanulni menet közben, hogy mit is jelent civil szervezetben tevékenykedni. Elindult az élet az EMT-ben, megalakultak a fiókszervezetek és a szakosztályok és ami nagyon fontos, megjelentek azok az emberek, akik meghatározták a szervezet működését minden szinten. Ezek a személyiségek, mint katalizátor egy vegyi folyamatban, úgy hatottak a szervezet, fiókszervezetek és szakosztályok működésében.

Egy szervezet működése, fejlődése nagy mértékben függ az aktív tagságtól, de nem szabad megfeledkezni azokról a személyiségekről, akiknek meghatározó szerepük volt a tagság összetartásában, mozgósításában, vezetésében. Most, hogy 20 éve működik az EMT, nagyon sok mindent el lehetne mondani az elmúlt évekről, hogyan és mikor kezdődött a szakosztályok megalakulása, hány szakosztállyal indult el a szervezet, hogy kezdődött a területi szervezetek megalakulása, és így tovább. Fel lehetne sorolni a szakosztályok megalakulásának sorrendjét valamint a fiókszervezeteket, meg lehetne említeni az első rendezvényeket, fel lehetne sorolni az EMT alapító tagjait, az első tisztségviselőket stb. Statisztikai adatok halmaza áll a rendelkezésünkre, amelyeket közölni lehetne. Mégsem ezt szeretném ebben az írásban tenni, hanem inkább néhány gondolatot osztanék meg olvasóinkkal, tagságunkkal.

1990-ben nagyon sok a háború előtt működő civil szervezet alakult újra és kezdte el a működését. Az EMT 1990-ig nem létezett, egy teljesen új civil szervezet alakult meg egy kis csoport kezdeményezésére.

El kell mondani, hogy azok az elvek és célkitűzések, amelyeket a kezdeményezők megfogalmaztak, az évek során maradéktalanul megvalósultak. Az EMT a mesebeli legkisebb fiúhoz hasonlóan annyit nőtt, fejlődött egy év alatt, mint egy másik három év alatt, és rövid idő alatt Erdély leg-sikeresebben működő tudományos civil szervezetévé vált. A kezdeti, elképzelhetetlen nehézségek leküzdése után az EMT egy fejlődési pályára állt. Megalakultak és működni kezdtek a szakosztályok, megindult az élet, a munka a fiókszervezetekben, később új fiókszervezetek és szakosztályok alakultak. Jelenleg az EMT-ben 12 szakosztály és 7 fiókszervezet működik. Az EMT tevékenysége már a kezdetektől fogva egy széles skálán mozgott: tudománysszervezés (konferenciák), oktatás (diáktáborok, diákversenyek, terminológia előadások), kiadói tevékenység (periodikák: Firka, Műszaki Szemle; egyedi kiadványok: műszaki könyvek, tankönyvek, szótárak).

Az EMT büszkélkedhetik 1997 óta az egyetlen Magyarország határain kívül megjelenő magyar nyelvű műszaki folyóirattal, a Műszaki Szemlével. Ezt a folyóiratot a Kárpát-medence országában már mindenhol ismerik és elismerik. Jelentős és tekintélyes szakemberek közölnék tanulmányokat ebben a folyóiratban. Az EMT sikerének egyik hajtóereje a társaság széleskörű kapcsolatrendszerében is keresendő. Szervezetünk kiterjedt szakmai viszonyokat ápol belföldi és külföldi civil szervezetekkel, oktatási intézményekkel, gazdasági egységekkel. Az összeköttetések főleg a Kárpát-medence országaira terjednek ki, de Európa távolabbi országaival és tengeren túli országokkal is kapcsolatban vagyunk.

Az EMT sikerének, dinamikus fejlődésének a titka mégiscsak a tagságában rejlik, azokban az emberekben, akik a szervezetet megalmodták és elindították 20 évvel ezelőtt, valamint azokban az emberekben, akik útközben álltak csatasorba és vitték tovább mindazt, amit elődeik, társaik elkezdtek.

A szervezet az eredeti célok követése mellett mindig rugalmasan alkalmazkodott az útközben felmerült problémák kezeléséhez és azok megoldásához. A változások mindig új kihívásokat jelentettek a tagság számára. A sikerek mellett vannak azonban meg nem valósított elképzelések is. Az egyik legnagyobb kudarcnak azt tartom, hogy nem sikerült a fiatalokat nagyobb számban, jobban bevonni a társaság tevékenységébe. A következő évek sürgető feladata egy fiatal utánpótlás kinevelése és az EMT aktív tagságává tétele lesz. Több figyelmet kell szentelnünk az egyetemi ifjúságnak, jobban a szervezetünkhöz kell kötnünk őket.

Dr. Köllő Gábor
EMT elnök

(folytatás a 4-ik oldalon)

EMT-KONFERENCIÁK

XII. Bányászati, Kohászati és Földtani Konferencia
2010. április 8-11., Nagyenyed
Szervező:

 Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság (EMT)
 Bányászati, Kohászati és Földtani Szakosztálya

A konferencia programja:

 április 8., csütörtök: délután regisztráció, elszállásolás
 április 9., péntek: egész napos szakmai kirándulás
 április 10., szombat: délelőtt: – a konferencia megnyitója
 – plenáris előadások
 délután: – szekció-előadások
 – poszterek megtekintése
 április 11., vasárnap: hazautazás

A konferencia tudományos bizottsága:

 Wánek Ferenc, a konferencia elnöke
 Varga Béla, a Brassói Transilvania Egyetem tanára
 Gagyí Pálffy András, az OMBKE ügyvezető igazgatója

Plenáris előadók:

 Dr. Kordos László, Magyar Állami Földtani Intézet, Budapest
 Dr. Brezsnýánszky Károly, Magyarhoni Földtani Társulat, Budapest
 Dr. Bakó Károly, TP Technoplus Kft., Budapest
 Dr. Gagyí Pálffy András, OMBKE, Budapest

Újdonság

Az EMT pályázatot hirdet (két kategóriában:) egyetemi hallgatóknak, mesterizőeknek, és az egyetemet 2 éven belül végzeteknek (beleértve a doktoranduszokat is) a LEGJOBB ELŐADÁS cím elnyerésére, melynek jutalma egy oklevél és a következő évi konferencián való díjmentes részvétel (benevezés, kirándulás). A pályázaton való részvételi igényüket kérjük benevezéskor jelezni az előadás-bejelentő lapon. Megkérjük a pályázókat, hogy a konferenciára az egyetemük által kibocsátott igazolvánnyal jöjjenek.

Jelentkezési határidők:

 Előadás bejelentése: 2010. február 5.
 A bejelentett előadás kivonatának beküldése: 2010. február 5.
 A bejelentett előadás elfogadásának visszaigazolása (vagy poszterre javasolása): 2010. február 12.
 Jelentkezési határidő (eddig még elfogadunk dolgozatot, de már csak posztert): 2010. február 22.
 A bejelentett előadás/poszter anyagának beküldése: 2010. február 22.

Szakmai kirándulások:
Földtani kirándulás:

Nagyenyed – Felvinc (I. Károly korabeli, frissen feltárt freskók; szarmata, zagyáras, hieroglifás üledékek) – Csegez (korabadeni tufás üledékek) – Torockószentgyörgy (késő-kréta flis; Torockószentgyörgy-vára) – Kőköz (jura-kori stramberg mészkövek) – Nyírmező (későkréta kővületes mészkövek) – Nagyenyed (pannóniai homokok–sziltitek gipszkiválással) – Felsőorbó (későbadeni kővütlelőhely) – Remete (középsőkréta flis; középkori ortodox kolostortemplom) – Tövis (gótikus kolostortemplom) – Nagyenyed.

Ebéd Nagyenyeden.

Bányászati–Kohászati kirándulás(**):

Nagyenyed – Kőköz – Torockószentgyörgy-vára – Torockó (az iteni vasbányászat és -feldolgozás múltja) – Torda (sóbánya és templomlátogatás) – Felvinc (I. Károly korabeli, frissen feltárt freskók) – Nagyenyed.

Ebéd Tordán.

 **/ Ezen kirándulást az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület (OMBKE, Budapest) szervezi. Az érdeklődők Dr. Gagyí Pálffy András úrhoz fordulhatnak bővebb információkért a gpa@mtesz.hu vagy ombke@mtesz.hu e-mail címen.

**OGÉT 2010
XVIII. Nemzetközi
Gépészeti Találkozó**

2010. április 22-25., Nagybánya

Téma:

Gépészet a Kárpát-medencében

Szervező:

az EMT Gépészeti Szakosztálya

A konferencia elnöke:

 Dr. Csibi Vencel-József,
 az EMT Gépészeti Szakosztályának elnöke

Helyszín:

Nagybányai Északi Egyetem

Program:

 csütörtök, április 22.
 délután érkezés, este közös vacsora

péntek, április 23.

 egész napos kirándulás
 tervezett útvonal: Nagybánya, Dióshalom (fatemplom), Gutin-tető, Szaplonca (vidám temető), Máramarossziget (ebéd), Koltó (Petőfi emlékház), Nagybánya.

szombat, április 24.

a konferencia napja: plenáris előadások, szekcióelőadások, este díszvacsora

vasárnap, április 25.

városnézés, hazautazás

A szekcióelőadások a következő témakörökben zajlanak:

- CAD
- Mechatronika és finommechanika
- Minőségbiztosítás és környezetvédelem
- Fogaskerékajtások
- Általános gépészet
- Anyagtudomány és technológia
- Járművek

 A beküldött előadások 4 oldal terjedelemben az OGÉT 2010 konferencia kötetben jelennek meg. Az OGÉT 2010 konferencia tudományos bizottsága javaslata alapján egyes előadásokat lehetőség lesz megjelentetni az EMT által kiadott *Műszaki Szemle* folyóiratban bővített (4-6 oldal), illetve átdolgozott formában.

 Konferenciánkat a *Magyar Mérnöki Kamara* akkreditálja (2009-ben részvételre 4 pontot, előadásra 1,5 pontot lehetett szerezni).

Jelentkezési határidő: 2010. március 15.

Előadások bejelentése: 2010. február 20.

 Bővebb információk és jelentkezési űrlapok a <http://oget.emt.ro/> honlapon található, vagy érdeklődni lehet az EMT kolozsvári titkárságán a 40-264-5904042, 590825 telefonszámokon.

 Kapcsolattartó személy: Pap Zsuzsa (zsuzsa@emt.ro).

www.emt.ro
emt@emt.ro

EMT RENDEZVÉNYNAPTÁR – 2010

2010	 Tudományos konferenciák, szakmai találkozók	
IDŐPONT	RENDEZVÉNY MEGNEVEZÉSE	HELYSZÍN
április 8-11.	XII. Bányászati, Kohászati és Földtani Konferencia BKF 2010	Nagyenyed
április 22-25.	XVIII. Nemzetközi Gépészeti Találkozó – OGÉT 2010	Nagybánya
május 7-9.	Sepsiszentgyörgyi EMT Napok	Sepsiszentgyörgy
május 13-16.	XI. Földmérő Találkozó	Nagybánya
június 3-6.	XIV. Nemzetközi Építéstudományi Konferencia – ÉPKO 2010	Csíksomlyó
június 25-27.	III. Tudománytörténeti Konferencia	Marosvásárhely
szeptember 24-26.	Körmöczy János Fizikusnapok	Csíkszereda
október 7-10.	XI. Energetika-Elektrotechnika Konferencia – ENELKO 2010 XX. Számítástechnika Konferencia – SzámOkt 2010	Szatmárnémeti
október 22-24.	X. Erdészeti Szaktalálkozó	Háromszék
november 11-14.	XVI. Nemzetközi Vegyészkonferencia	Kolozsvár

2010	 Tanulmányi versenyek, szaktáborok, FIRKA	
IDŐPONT	RENDEZVÉNY MEGNEVEZÉSE	HELYSZÍN
január 9.	Nemes Tihamér Számítástechnikai Verseny, II. forduló	Marosvásárhely
február	FIRKA 2009-2010/4	Kolozsvár
február 22.	Vermes Miklós, Öveges József fizikaversenyek, I. forduló	–
március 1.	Irinyi János, Hevesy György kémiaversenyek, I. forduló	–
március 6.	Nemes Tihamér Számítástechnikai Verseny, döntő	Budapest
március	FIRKA 2009-2010/5	Kolozsvár
március 27.	Vermes Miklós, Öveges József fizikaversenyek, II. forduló	Segesvár
április 17.	Irinyi János, Hevesy György kémiaversenyek, II. forduló	Kolozsvár
május 7-9.	Irinyi János kémiaverseny, döntő	Miskolc
május	FIRKA 2009-2010/6	Kolozsvár
május 21-23.	Hevesy György kémiaverseny, döntő	Eger
május 28-30.	Öveges József fizikaverseny, döntő	Győr
június 16-20.	Vermes Miklós fizikaverseny, döntő	Sopron
július	Természetkutató diáktábor	
augusztus	Számítástechnika diáktábor	
szeptember	FIRKA 2010-2011/1	Kolozsvár
október	FIRKA 2010-2011/2	Kolozsvár
november 3-4.	Nemes Tihamér Számítástechnikai Verseny, I. forduló	–
december	FIRKA 2010-2011/3	Kolozsvár

EMT-KONFERENCIÁK

(folytatás az első oldalról)

20 éves az EMT

Erfősítéseket kell tennünk az ifjúság bevonásának irányába és a fő cél, a szervezet utánpótlásának, megfiatalításának, egyszerűen a szervezet jövőjének az irányába.

20 év egy szervezet életében nem túl hosszú idő, de mégis, amit az EMT mint tudományos civil szervezet ez idő alatt megvalósított, azt valós eredményként kell elkönyvelni.

2010-et írunk, és 20 évnire a megalakulástól az EMT 11 nemzetközi konferenciát rendez évente, műszaki és a diákokhoz szóló folyóiratot ad ki, kutatási programokat szervez, jelentős a kiadói tevékenysége, 7 területi szervezetet működtet, egyszerűen összefogja az erdélyi műszaki és reál tudományokkal foglalkozó értelmiséget.

Milyen lesz a jövő? Ez nagyrészt a jelenlegi tagságtól függ. Ismerve a tagságot, én optimista vagyok. Bízom a szervezet tenni akarássában, kreativitásában, érettségében, egyszerűen bízom a jövőben.

Azt kívánom a szervezetnek, hogy a következő években ugyanolyan jól meghatározott fejlődési pályán haladjon, mint eddig. A tagságnak, az ügyvezető titkárságnak, tisztségviselőknek jó egészséget, hatékony munkát, optimizmust, kreativitást és még sok más itt fel nem sorolt jót kívánok. Ha pedig az EMT munkájának egy mottóval kellene választanom, akkor az József Attila pár sora volna:

*Dolgozni csak pontosan, szépen,
ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes.*

DIÁKRENDEZVÉNYEK

Nemes Tihamér Számítástechnikai Verseny

– beszámoló az erdélyi döntőről –

A magyarországi Neumann János Számítógép-tudományi Társaság és az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság által közösen szervezett és immár hagyományossá vált Nemes Tihamér Számítástechnikai Verseny erdélyi döntőjét 2010. január 9-én szerveztük meg Marosvásárhelyen a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem informatika laborjaiban.

A tavalyi nehézségektől eltérően idén a Sapientia-n a számítógépek – a kitaró és alapos helyi szervezésnek köszönhetően – kitűnően működtek. A tavalyi problémákra való tekintettel a szervezőbizottság úgy döntött, hogy idén egy plusz óvintézkedést vezet be: versenyindítás előtt a diákoknak beiktatott egy próbakört, hogy mindenki ellenőrizhesse és kipróbálhassa számítógépét. Mivel minden rendben volt, az Erdély 10 iskolájából összegyűlt 46 versenyző időben kezdhetett a megmérettetés. Az első korcsoport tanulói három, a második és harmadik korcsoport tanulói pedig öt órát dolgoztak.

A verseny díjazottjai:

Első korcsoport (V-VIII. osztály):

1. Szász Tamás, Kolozsvár, Báthory István Elméleti Líceum (felkészítő tanára: Szász Tünde).
2. Doloczki Dalma, Szatmárnémeti, Kölcsey Ferenc Főgimnázium (felkészítő tanára: Demeter Csaba).
3. Képes Tamás Zsolt, Szatmárnémeti, Kölcsey Ferenc Főgimnázium (felkészítő tanára: Demeter Csaba).

Második korcsoport (IX-X. osztály)

1. Lakatos Tamás, Szatmárnémeti, Kölcsey Ferenc Főgimnázium (felkészítő tanárai: Bálint Zsuzsa és Demeter Csaba)
2. Kiss-Szakács Rudolf, Nagybánya, Németh László Elméleti Líceum (felkészítő tanára: Madarassy Kinga).

3. Demény Dávid, Székelyudvarhely, Tamási Áron Elméleti Líceum (felkészítő tanárai: Szélyes Emőke, Godra Hajnal).

Dicséret:

Gyéresi Hunor, Marosvásárhely, Bolyai Farkas Elméleti Líceum (felkészítő tanára: Ignát Anna).

Nagy Gellért, Marosvásárhely, Bolyai Farkas Elméleti Líceum (felkészítő tanára: Jakab Tünde).

Komán Zsombor, Brassó, Áprily Lajos Főgimnázium (felkészítő tanára: Bálint Ferenc).

Harmadik korcsoport (XI-XII. osztály)

1. Borsos Zalán, Marosvásárhely, Bolyai Farkas Elméleti Líceum (felkészítő tanára: Incze Katalin).

2. Hevele István, Székelykeresztúr, Orbán Balázs Gimnázium (felkészítő tanára: Simó Margit).

3. Mezei Zsolt, Marosvásárhely, Bolyai Farkas Elméleti Líceum (felkészítő tanára: Incze Katalin).

Dicséret: Sveda Tamás, Szatmárnémeti, Kölcsey Ferenc Főgimnázium (felkészítő tanárai: Bálint Zsuzsa és Demeter Csaba).

A magyarországi döntőre a fenti díjazottak közül egy diák kivételével mindenki továbbjutott.

A verseny ünnepélyes zárásán, a Sapientia nagy előadótermében, Dr. Dávid László rektor úr és Dr. Hollanda Dénes volt dékán úr szólt a versenyzőkhöz. Mint említették, a Sapientia egyetem akkreditációjával új utak nyíltak meg a magyarul tanulni kívánók számára, hiszen anyanyelvünkön tanulva érthetjük meg legjobban a tananyagot. Kihangsúlyozták ellenben azt is, hogy a román szaknyelv elsajátításában is támogatják a diákságot, hiszen másként nem tudnának helyt állni a munkaerőpiacon. A verseny színvonalát és fontosságát kiemelendő Dávid László rektor úr elmondta: a tavalyi Nemes Tihamér Számítástechnikai Versenyen díjazottak közül többen is a Sapientia-t választották továbbtanulás céljából, és úgy, mint tavaly, az idei verseny harmadik korcsoport első három helyezettjének felvételi nélkül, érdemösztöndíjjal helyet biztosít a Sapientia EMTE Műszaki és Természet-tudományok Karára, a diákok érdeklődésének megfelelően, tetszés szerint választott szakán.

Gratulálunk minden versenyzőnek és felkészítő tanárainknak, akiknek ezúton is köszönjük a verseny felügyeletében nyújtott segítségüket. A továbbjutó tanulóknak sok sikert kívánunk a budapesti döntőre, amelyre 2010. március 6-án kerül sor az ELTE Informatikai Karán.

Támogatóinknak ezúton is köszönetet mondunk, akik a rendezvény szervezéséhez hozzájárultak és a díjazáshoz felajánlott tárgyakkal és pénzjutalmakkal színvonalasabbá tették a versenyt: Oktatási és Kulturális Minisztérium – Balassi Bálint Intézet (Budapest), Sapientia EMTE (Marosvásárhely), Evoline Kft., Komp-Press Kiadó (Kolozsvár), Dr. Kovács Lehel.

Pap Zsuzsa

SZAKOSZTÁLYI HÍREK

Tudománytörténeti szakosztály

Erdélyi tudománytörténeti évfordulók
2010. január–március (földtan–bányászat)

• 1745. január 4-én, 165 évvel ezelőtt született **BENKŐ Ferenc** a magyar tudománytörténet kiemelkedő alakja, akit elsősorban ásványtani érdemei révén tisztelhetünk. Magyarlápóson született, székely (kisbaci) származású, református pap családba. Így a kor általános műveltségi színvonalá feletti háttérrel indulhatott 14 évesen a Nagyenyedi Kollégiumba tanulni. Tanulmányai végeztével, 1771-ben Ribicén elszegődött RIBITZEI András (?–1782) akkori neves bányatulajdonos két fia házitánítójaként. Itt, a Hunyad megyei bányavidéken ismerkedett meg az ásványok világával, mondhatnók, ez határozta meg további pályáját. De nem csak ennyi volt itteni ténykedésének hozadéka. 1776–1778 közt, valószínűleg a tanítással szerzett pénzén, Zürichbe ment teológiát tanulni, honnan visszajöttek Déván felszentelték papnak. Ám tanulmányai ezzel nem értek véget, mert a két RIBITZEI fiút alkalma nyílt Göttingába tanulmányútkra elkísérni, és velük eljutott Jénába és Freibergbe is (1780–1782). Göttingában a kor kiváló mineralógusának, Johann Friedrich GMELINnek (1748–1804) az előadásait hallgatta, sőt Freibergben Abraham Gottlob WERNERrel (1749–1817), a kor föld- és ásványtanának egyik alapjaiban meghatározó egyéniségevel is találkozhatott. Ennek egy művét már 1782-ben magyarra fordította, majd hazatérve kiadta *A köveknek és értzeknek külső megismeretéről jegyeikről* címen (1784, Kolozsvár). De nem csak ásványtanban, hanem növény- és állattanban is képezte magát: megismerkedett Carl LINNÉ (1707–1778) tanaival és rendszerével, amit hazahozott, s Erdélyben elsőként terjesztette katedráról, hiszen 1790-ben („hogy ne csak néma betűkkel, hanem élő nyelven is, legyen a természetnek tolmácsa”), meghívták professornak a Nagyenyedi Kollégiumba. Mint tanár, az anyanyelvi oktatásnak elkötelezett híve volt, s a zaklatások ellenére, a természetrajzot, földrajzot s az ásványtant az előírt latin helyett magyarul tanította (többek között KÖRÖSI CSOMA Sándornak (1784–1842), a neves nyelvésznek és őshazakutónak).

Élete fő műve az első önálló magyar ásványtan könyv, amit „Kolo'svárat” 1786-ban adott ki RIBITZEI András mecénási támogatásával, saját költségein: *Magyar minerologia. az az a' kövek' s értzek' tudománya* címen. Ezzel sok európai kultúrnemzetet megelőzve tette közvé anyanyelven e tudomány alapjait, rendszerét, utalva az ásványfélések hazai előfordulásaira. (A könyv értékét jelzi, hogy megjelenése után 200 évvel, Miskolcon újra kiadták.) De irt LINNÉ tanairól és rendszeréről is könyvet (*Magyar Linneus*), sajnos, nem került nyomdába. A növénytani rész elkallódott, az állatrendszertanit a kolozsvári Akadémiai Könyvtár őrzi. Kéziratban maradt *Catalogus raritatum et benefactorum* (= Ritkaságok és hasznosságok jegyzéke) címen, a Kollégium gyűjteményét (melyet maga is hatalmas anyaggal gazdagított) bemutató munkája, ma dokumentum értékű. Viszont megjelent a változatos tartalmú *Parnassusi időtöltés* 7 könyvben (1793–1800 – sok új ásványtani adattal is), valamint a *Magyar Geográfia* két kötete (*Afrika és Amerika*).

Munkásságát sokan méltatták már életében, többek közt Johann Ehrenreich FICHTEL (lásd alább). 1797-ben, megalakulása után egy évvel, az elnök, gróf TELEKI Domokos (1773–1798) javaslatára, a Jénai Ásványtani Társaság tagjává választotta.

1816. december 11-én halt meg Nagyenyeden.

• 115 évvel ezelőtt halt meg **Johann Ehrenreich FICHTEL** (Pozsony, 1732. szeptember 29. – 1795. február 4. Nagyszeben). Jogi tanulmányai és hét évi gyakorlat után Erdélybe (Nagyszebenbe) mint kamaratanácsos került, ahol munkakörébe az itteni bányák helyzetének követése, felügyelete tartozott. Így szembesült Erdély pártatlan ásványgazdagságával. Soha nem tanult természettudományokat, de jó autodidakta volt, mert felismerve, illetve megszeretve azt, amit ezen országrész ásványvilága jelenthet, kora nemzetközileg is kiemelkedő földtudományi-bányászati szakértője lett, egyben a magyarországi őslénytan megalapozója. További életét zömmel Erdélyben élte le, ide is nősült (felesége a brassói származású Eleonora BUCH volt).

Nagy valószínűséggel, FRIDVALDSZKY János (1730–1784) kolozsvári egyetemi tanár munkája, a *Minerologia Magni Principatus Transylvanae* (= Az Erdélyi Nagyfejedelemség ásványtana) (Kolozsvár, 1767), volt az a munka, amelynek segítségével elindult ásványtani kutatásaira. Mindenképp, az 1780-ban Nürnbergben kiadott első (és legjelen-

több) munkájával már eredeti megfigyeléseire alapozott, forrásértékű adatokat közölt. A vastkos, jól illusztrált, két kötetes munka első része, a *Nachricht von den Versteinerungen des Grossfürstenthums Siebenbürgens* (= Tudósítás az Erdélyi Nagyfejedelemség kőüveleiről) az a mű, amelyet a magyar tudománytörténet a hazai őslénytan alapkövének tekint. (Jellemző, hogy kortársai, mikor a talált kőületek alapján azt merte állítani, hogy az Erdélyi-medencét egykor tenger borította, egyszerűen szembenevették.) Többek közt, a szakmai körökben világhírű, Kolozsvár melletti (nádaskörödi) kora-miocén kőületelelőhelyt és puhatestű kőületeit ebben a művében ismertette a tudományos irodalomban elsőnek. Sajnálatos színezete a dolognak, hogy nem alkalmazta a hat évvel korábban érvénybe lépett, LINNÉ által bevezetett binominális nevezéktant (amit Erdélybe a fennebb méltott BENKŐ Ferenc hozott be elsőnek), így ma nem FICHTEL neve alatt szerepelnek az általa felfedezett és elsőnek leírt nádaskörödi és más lelőhelyekről (így Árapatakáról) származó új kőületefajok. Gérard Paul DESHAYES (1795–1875) francia őslénytanász – aki ezeket a kőületeket a tudomány által ma is elfogadott nevekkkel illette – becsületére legyen mondván, hogy több faj esetében is megőrkítette felfedezője nevét (így a széles ösföldrajzi térségben elterjedt *Pectunculus (Glycimeris) fichteli* kagylókőület esetében). A második kötet címe: *Geschichte des Steinsalzes und der Steinsalzgruben* (= A kősó és a sóbányák története) az első körültekintő magánrajza az erdélyi sótelepeknek, egyben az erdélyi sóbányászat történetének elnyúlhatetlen kútforrása.

Az 1790-es években még kiadott két könyvet Bécsben az erdélyi ásványtan köréből: *Mineralogische Bemerkungen von den Karpathen* (= Ásványtani észrevételek a Kárpátokból) és *Mineralogische Aufsätze* (= Ásványtani tanulmányok), de mindenképp felett első, kétkötetes munkája (részben említett hiányosságai ellenére) bizonyult a legmaradandóbbnak.

Kevesen tudják szélesebb-szűkebb pátriánkban, hogy a Nagyszebenben született fia: Leopold FICHTEL (1770–1810), Johann Paul Carl MOLL (1735–1812) múzeumőr társával volt a világ első, de így is meglepően modern, kitűnően illusztrált, foraminiferákról szóló (parányőslénytani) monográfiának, a *Testacea Microscopica*-nak (= Mikroszkópos vázak) a szerzője (1798). De a fiatalabb FICHTEL dupla kerek évfordulója miatt erre még visszatérek.

• **Brassói FUCHS Herman** Brassóban született 1915. febr. 18-án, apai ágon régi verespataki bányászcsalád sarjaként. Iskoláit szülővárosában és Székelyudvarhelyen végezte, majd a kolozsvári Ferdinánd Király Tudományegyetem (Universitatea Regele Ferdinand) Természettudományi karára iratkozott be, ahol 1936-ban szerzett diplomát. Miután a Ferenc József Tudományegyetem 1940-ben visszatért Kolozsvárra, 1942-ben, BALOGH Ernő (1862–1969) mellé, őslénytan tanársegédnek alkalmazták a Földtan Tanszéken. A folytatójaként megalakult Bolyai Tudományegyetemen is ebben a minőségében működött tovább, TÖRÖK Zoltán (1893–1963) mellett. Sokkal előbbre az oktatói ranglistán nem juthatott (adjunktusként nyugdíjazták 1974-ben), mert a szocialista diktatúra politikailag megbízhatatlannak tartotta, így doktorátust sem védhetett meg. Mi több, volt hogy egy időre eltávolították a tanszékről (az ok: templomba ment családjával Karácsonykor), nyugdíjazása előtt két évvel pedig megtiltották neki, hogy tovább tanítson (kutatói normára tették), mivel a magyar diákok előtt merészt megemlékezni a modernkori kolozsvári tudományegyetem alapításának 100-ik évfordulójáról. 34 közölt tanulmánya döntően őslénytani, ennek keretében is leginkább a Kolozsvár környékének harmadidőszaki rétegeiből származó kőületekkel foglalkozott. Előszeretettel tanulmányozta az eocén-kori rétegekben található emlősállatok, a tengeri szirének csontmaradványait. Jelentős tudománytörténeti dolgozatokat is közölt, melyek közül a **PÁVAY Elek (1820–1874)** munkájáról írt emelném ki (már csak PÁVAY születésének 190. évfordulója miatt is, hiszen azt pontosabb dátumhoz egyelőre nem tudjuk kötni): *Száz esztendő értekezés Kolozsvár föld- és őslénytani viszonyairól* – megjelent a Földtani közlöny, 105/1. számában, 1975-ben.

Külön hangsúlyozandó Brassói FUCHS Herman igen jelentős tudománypszerűsítő tevékenysége. Kolozsvár idősebb nemzedéke még jól emlékezik az egykori napilapban, az *Igazság*-ban de számos más folyóiratban megjelent írásaira (több mint 150!).

1996. április 11-én hat meg Kolozsváron. Halálának 10. évfordulóján volt tanítványai emlékkonferencián tisztelgetek emberi nagysága és tudósi példája előtt. E sorok írója pedig megilletődve emlékezik szeretett, egykori tanárára.

Wanek Ferenc

(folytatása a következő oldalon)

SZAKOSZTÁLYI HÍREK

Tudománytörténeti szakosztály

TÁRSSZERVEZETEINK

Rendezvényei

(folytatás az előző oldalról)

Erdélyi tudománytörténeti évfordulók

• Húsz évvel ezelőtt (1990. március. 23.) halt meg Kolozsváron **VAJDA Lajos** bányászattörténész. Szentdemeteren (Dumitrei – Maros megye) született 1926. dec. 27-én. A Bolyai Tudományegyetemen végzett történelem szakon, 1951-ben, amikor tanársegédként a tanszéken maradt. Később a Román Akadémia kolozsvári fiókján működött kutatóként. Előbb munkásmozgalmi kérdésekkel foglalkozott, majd ezen keresztül jutott révbe a bányászattörténetnél. Számos könyve közül hármát emelnék ki: a **KISGYÖRGY Zoltánnal** (1936–) közösen írt *Köpecbánya 1872–1972* (1972) monográfiát, melyben a Baróti-medencében folytatott lignittermelés történetét dolgozták fel, *A szentkeresztbányai vasgyártás története* (1983) címűt, valamint a hatalmas levéltári adat alapján írt átfogó munkáját: *Erdélyi bányák, emberek, kohók, századok* kötetet, mely az erdélyi bányászat alakulását tárgyalja a XVIII. századtól az első világháború végéig.

• **Március 27-én** emlékezhetünk meg **Franz POŠEPNÝ** cseh származású osztrák bányageológusról (115 évvel ezelőtt halt meg), akivel a magyar tudománytörténet érdemtelenül keveset foglalkozott. Igaz, nem volt e föld szülőtte, nem ez takarja hantját, de a **KOCH Antal** (1843–1927) működése előtti időben Erdély földtani megismerésében igen jelentős eredményeket ért el. Starckenbachban született 1836-ban. A pübrami bányászati akadémián tanulta meg szakmáját, ahová később, 1979-ben egyetemi tanárnak nevezték ki. Ott dolgozott haláláig (1895. márc. 27. Döbling bei Wien). 1860–1870 között több tanulmányi utat tett Erdélyben. Itteni eredményeit a *Jahrbuch der kaiserliche und königliche geologische Reichsanstalt* (= A császári és királyi Birodalmi Földtani Intézet évkönyve) című, igen rangos folyóiratban tette közzé. Dolgozataiban (melyek önálló kötetekbe kívánczó tanulmányok) kora színvonalán, kimerítő részletességgel foglalkozott az Erdélyi-medence sotelepeivel, Verespatak és Óradna vidékének színesfémérczeivel. Az itt szerzett tapasztalatai is beépültek a számára szakmai világhírt hozott, halála évében megjelent monográfiájába, melynek címe: *Genesis der Erzlagerstätten* (= Az érctelepek keletkezése).

Magyarországra elszármazott, erdélyi születésű bányamérnökök évfordulói:

Ifj. ALIQUANDER Ödön Zalatna, 1914. – 1990. jan. 5. Budapest.
BOCSÁNCZY János Szamosújvár, 1920. jan. 11. – 1968. júl. 25. Budapest.
MADERSPACH Liviusz Ruszka, 1840. febr. 1. – 1921. szept. 29. Rákosliget.
AJTAY Zoltán Zilah, 1900. febr. 11. – 1983. dec. 3. Budapest.
ESZTÓ Zoltán Petrosény, 1919. szept. 19. – 1990. febr. 20. Budapest.

W.F.

Megjelent a **FIRKA**
2009/2010 3. és 4. száma

Megjelent a
Műszaki Szemle
48. száma

Magyar Energia Szimpózium 2010

Helyszín és időpont: Budapest, 2010. március 25. (csütörtök)

Szervezők: Magyar Energetikai Társaság (MET), Magyar Elektrotechnikai Egyesület (MEE), Energiagazdálkodási Tudományos Egyesület (ETE).

Szívesen látják a Kárpát-medencében élő honfitársak saját elképzelésükre alapított, a helyi problémákkal foglalkozó lehetőleg magyar nyelvű előadásait. A szervezők szívesen vennék, ha az alábbi kérdéskörökre és ezek vonatkozásaira az előadók figyelmet szentelnének: energia politika, erőmű fejlesztés, megújuló energiaforrások. Az előadásokat követően kerekasztal véleményeszerűen kerül sor neves magyarországi szakértők részvételével.

Jelentkezési határidő: a program véglegesítése érdekében a szervezők kérik, hogy jelentkezésüket 2010. február 19-ig az előadás címével és rövid összefoglalójával megküldeni a Magyar Energetikai Társaság címére.

Tel./Fax: (361)-201-7937, e-mail: mail.met@mtesz.hu és jelentkezésükről az EMT-t is értesíteni az emt@emt.ro e-mail címen vagy a 0264-590825, 594042 telefonszámokon.

Kapcsolattartó személy: a Szimpózium szervezője, Váncza József – MET

XV. FMTÜ

Az Erdélyi Múzeum Egyesület védnöksége alatt 2010. március 25-26. között rendezik meg a *Fiatal Műszakiak tizenötödik Tudományos Ülésszakát*.

Amint az előző tizennégy ülészakon bebizonyosodott, az *FMTÜ* nagymértékben hozzájárul az erdélyi magyar műszaki értelmiség szakmai színvonalának emeléséhez, a kutatási munka ösztönzéséhez, a tudományos kapcsolatok kialakításához, valamint a magyar műszaki nyelv műveléséhez.

Az elfogadott dolgozatokat a következő szakosztályokban mutathatják be: anyagtudomány, építészet, gépészet, informatikai alkalmazások, környezetvédelem, mezőgépészet, villamosságtan, technikatörténet.

A benevezett dolgozatok témájának függvényében újabb szakosztályokat is létesítenek.

Bejelentkezés, illetve bővebb információk a konferencia honlapján: <http://www.emt.ro/fmtu/>

EMT TÁJÉKOZTATÓ

Szerkesztik: Horváth Erika, Pap Tünde
Pap Zsuzsa, Prokop Zoltán
Cím: Kolozsvár, 1989. december 21. sugárút
(Magyar u.) 116. sz.
Postacím: 400750 Cluj, O.P. 1, C.P. 140.
Tel./fax: 0264-590825; 0264-594042; 0744-783237
E-mail: emt@emt.ro
Honlap: <http://www.emt.ro>
Adószám: 5646615

Exp.

EMT
RO – 400750 Cluj
O.P. 1, C.P. 140